

Права и задължения на органите за закрила на детето на централно и местно ниво по Координационния механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви на насилие или в риск от насилие и за взаимодействие при кризисна интервенция

I. Процедура за взаимодействие при сигнал за дете, жертва на насилие или в риск от насилие /Схема 1/

В случай, че сигналът за насилие бъде приет от някой от органите за закрила на детето – получен от ДСП/ОЗД, ДАЗД или МВР /съгласно чл. 7 от Закона за закрила на детето/, той е длъжен да уведоми за това останалите незабавно до 1 час от регистриране на сигнала, включително по телефон и факс. Сигналът се изпраща в Дирекция „Социално подпомагане” по настоящия адрес на детето - настоящ адрес на дете е адресът, на който детето пребивава съгласно § 1, т. 15 от Допълнителните разпоредби на Закона за закрила на детето.

Във всички отдели „Закрила на детето” при Дирекция „Социално подпомагане” началникът на отдела е на разположение, като той определя отговорен социален работник. Отговорният социален работник извършва проверката на сигнала до 24-часа от постъпване на сигнала. След приключване на проверката от социалния работник, ако бъде идентифициран риск и бъде отворен случай се изготвя доклад с резултатите от проверката, като копие от доклада и сигнала се представят на задължителните участници в мултидисциплинарния екип - представител/и на кмета на общината, района или кметството; представител на Районните управления на МВР по места – районен инспектор, или инспектор Детска педагогическа стая, или оперативен работник и др.; както и съобразно конкретния случай – Регионален център по здравеопазване; личен лекар на детето, представител на „Спешна помощ”, завеждащ отделение в лечебното заведение, подало сигнала и др.; Районен инспекторат по образованието към Министерство на образованието, младежта и науката; директор на училище, детска градина или обслужващо звено, класен ръководител на детето или групов възпитател, училищен психолог (педагогически съветник) и др.; Местна комисия за борба срещу противообществените прояви на малолетни и непълнолетни; районен съдия; районен прокурор; представител на доставчик на социална услуга – резидентен тип и други по преценка на ДСП/ОЗД (ако се издава заповед за извеждане на детето извън семейството и настаняването му в услуга - резидентен тип); представител на доставчик на друг вид социална услуга в общността. Отговорният социален работник в рамките на 24-часа, необходими за проучването на сигнала, свиква по телефон в най-кратък срок работна среща на мултидисциплинарния екип.

Мултидисциплинарният екип на местно ниво следва да си постави обща дългосрочна цел, за постигането на която следва да изготви съвместен план за действие с разписани конкретни задачи със срок за изпълнение. Всеки един от посочените по-горе участници в мултидисциплинарния екип набелязва и предлага на останалите от екипа конкретни задачи по случая, които да изпълни, съобразно собствените си правомощия, в съответствие с нормативната уредба. Конкретните задачи за изпълнение следва да бъдат зададени така, че да може всеки участник да действа съобразно оперативната си самостоятелност, като изпълнението на конкретните дейности и задачи да бъде подкрепено от съдействието на останалите участници, в същото време това да спомогне за крайния резултат – дългосрочна цел, която трябва да гарантира в най-голяма степен интереса на засегнатото дете.

II. Процедура при кризисна интервенция /Схема 2/

Процедурата се прилага при възникване на критично събитие и ситуация, която е много опасна или рискова, характеризира се с пострадали или загинали лица, тежки травми – например акт на насилие, терористични актове, животозастрашаващи природни бедствия, автомобилна катастрофа и др., при които има висок обществен интерес и публичност. Децата, които са преживели такова критично събитие, най-често са объркани, изпитват тревожност, депресия, страх, скръб, това води и до трудности при хранене и спане, недоверчивост, затваряне в себе си. Осъществяване на ранен контакт с такива деца предотвратява формирането на система за психологическа защита от страна на жертвите /тази система възпрепятства усилията на външните лица да ги подкрепят за тяхното възстановяване/, облекчава техните страдания и подпомага да се преодолее събитието. Целите на тази кризисна интервенция са снижаване ефекта от кризисното събитие; намаляване влиянието на травматичния стрес; ускоряване възстановяването на нормалния ритъм на живот на децата и установяване на децата, нуждаещи се от последваща помощ.

Във всички отдели „Закрила на детето” при Дирекция „Социално подпомагане” началникът на отдела е на разположение. Той уведомява ДАЗД в рамките на 1 час по телефон или факс, за организиране на *групата за кризисна интервенция*. Професионалистите от тази група следва да окажат спешна психологическа помощ на децата при настъпилата критична ситуация.

Мултидисциплинарният екип за кризи включва дежурен социален работник от отдел „Закрила на детето”, дежурен полицейски служител, дежурен съдия, прокурор, дежурен лекар, социална услуга за кризисно настаняване, дежурен служител в общинската администрация, директор или класен ръководител – представители на училища. Подкрепящият детето и семейството /професионалист от групата за кризисна интервенция или член на екипа за кризисна интервенция/ трябва да насърчи детето и неговите близки да участват в конкретни дейности.

Мултидисциплинарният екип на местно ниво следва да си постави обща дългосрочна цел, за постигането на която следва да изготви съвместен план за действие с разписани конкретни задачи със срок за изпълнение. Планът за действие при кризисна интервенция трябва да е съставен от краткосрочни цели и опростени действия. При кризисната интервенция е важно да бъде осигурен контакт на детето/децата с близките, приятелите, може да се разработи и училищен план за подпомагане на пострадалото дете/деца от техните връстници, който включва дейности, в които могат да изразяват своите мисли и чувства. Всеки един от участниците в мултидисциплинарния екип набелязва и предлага на останалите от екипа конкретни задачи по случая, които да изпълни, съобразно собствените си правомощия, в съответствие с нормативната уредба.

Конкретни задължения на участниците по прилагане на координационния механизъм

Министерство на вътрешните работи

- Осигурява служители от РУ на МВР, които да участват в мултидисциплинарните екипи на местно ниво, като за това се издава писмена заповед, в която са изрично посочени задължения за действие и оказване на съдействие по настоящия координационен механизъм. В заповедта следва да са

посочени заместници на определените служители, които да действат в отсъствие на титулярите.

- В срок от един месец от разписването на конкретните правила за работа на местно ниво предоставя на Регионалните дирекции за социално подпомагане към АСП всички координати за връзка (телефон, включително мобилен, е-мейл, факс, адрес и др.) с определените служители на всяко РУ на МВР, а ако има промяна в личния състав на тези служители – изпраща при настъпване на промяната;
- При необходимост осигурява охрана и съпровождане на засегнатите деца по настоящия координационен механизъм до местата за настаняване, по реда на ЗЗД, ЗЗДН и Наредба №I-51 от 12 март 2001 г. за условията и реда за предоставяне на полицейска закрила на детето.

Министерство на здравеопазването

- В случаите на насилие над дете мутидисциплинарният екип може да направи предложение за извършване на медицински преглед. В тези случаи задължително се осигурява преглед на пострадалото дете в ”Съдебна медицина” с оглед изготвяне на съдебно-медицинско удостоверение.

Министерство на образованието, младежта и науката

- В случаите, при които има деца жертви на насилие или в риск от насилие, и в случаите при кризисна ситуация установени на територията на училища, детски градини и обслужващите звена, директорите на училищата, детските градини и обслужващите звена по места са задължени незабавно да подават първоначална информация в РУ на МВР и на съответните дирекции „Социално подпомагане”.

Държавна агенция за закрила на детето

- Организира и финансово обезпечава работата на групата за кризисна интервенция.
- Анализира изпълнението на Координационния механизъм и прави предложения за неговата промяна.
- Осигурява супервизия на служителите на ДСП/ОЗД, а при необходимост – и на останалите участници в мултидисциплинарните екипи.

Агенция за социално подпомагане

- Осигурява служители от ДСП/ОЗД, които да участват в мултидисциплинарните екипи на местно ниво, като издава за това писмена заповед, в която са вменени задължения за действие и оказване на съдействие по координационния механизъм. В заповедта са посочени заместници на определените служители, които да действат в отсъствие на титулярите.
- Възлага на служителите от ДСП/ОЗД правомощия и задължения за извършване на действия и оказване на съдействие на местно ниво съобразно компетентността си като представители на АСП в мултидисциплинарните екипи.

- Осигурява методическа подкрепа на място на служителите на ОЗД/ДСП, включени в мултидисциплинарните екипи при извършване на действия по този Координационен механизъм;
- В срок от един месец от разписването на конкретните правила за работа на местно ниво предоставя на областните структури на МВР всички координати за връзка (телефон, включително мобилен, е-мейл, факс, адрес и др.) с определените служители на всяко ДСП/ОЗД, а ако има промяна в личния състав на тези служители – изпраща при настъпване на промяната, както и известните им координати на останалите органи за закрила на детето на местно ниво и доставчиците на социални услуги.
- Изготвя месечни графици на социалните работници на разположение, които се предоставят на областните структури на МВР, за работа по „горещи случаи” извън определеното работно време, в почивни и в празнични дни.

Кметове на общини

- Осигуряват служители от подчинената им местна администрация, които да участват в мултидисциплинарните екипи на местно ниво, като издават за това писмени заповеди, в които са вменени задължения за действие и оказване на съдействие по координационния механизъм. В заповедта следва да са посочени заместници на определените служители, които да действат в отсъствие на титулярите.
- Възлагат на служителите от местната администрация правомощия и задължения за извършване на действия и оказване на съдействие на местно ниво съобразно компетентността си като представители на местната власт в мултидисциплинарните екипи.
- Следят за изпълнението на поставени задачи по реда на чл. 7, ал. 5 от Закона за закрила на детето от мултидисциплинарните екипи на местните структури и оказват методическа подкрепа на служителите, определени да действат в мултидисциплинарните екипи от името на кметовете.
- Съобразно ежегодните доклади за работата на мултидисциплинарните екипи и извършения анализ във връзка с него, залагат и обезпечават в общинските програми за закрила на детето допълнителни дейности в подкрепа на Координационния механизъм.
- В срок от един месец от разписването на конкретните правила за работа на местно ниво предоставят на Регионалните дирекции за социално подпомагане към АСП и на областните структури на МВР, всички координати за връзка (телефон, включително мобилен, е-мейл, факс, адрес и др.) с определените служители от местната администрация и техните заместници, а ако има промяна в личния състав на тези служители – изпращат при настъпване на промяната, както и известните им координати на останалите органи за закрила на местно ниво и доставчиците на социални услуги.

Доставчици на социални услуги за деца:

- Осигуряват съответните специалисти с цел оказване на психологическа и/или социална подкрепа на детето, жертва на насилие.
- Предоставят своевременно съответната услуга на детето (вкл. и резидентен тип, в случай на настаняване извън семейството като мярка за закрила на детето).

III. Използвани понятия:

1. **"Насилие"** над дете е всеки акт на физическо, психическо или сексуално насилие, пренебрегване, търговска или друга експлоатация, водеща до действителна или вероятна вреда върху здравето, живота, развитието или достойнството на детето, което може да се осъществява в семейна, училищна и социална среда.
2. **"Физическо насилие"** е причиняване на телесна повреда, включително причиняване на болка или страдание без разстройство на здравето.
3. **"Психическо насилие"** са всички действия, които могат да имат вредно въздействие върху психичното здраве и развитие на детето, като подценяване, подигравателно отношение, заплаха, дискриминация, отхвърляне или други форми на отрицателно отношение, както и неспособността на родителя, настойника и попечителя или на лицето, което полага грижи за детето, да осигури подходяща подкрепяща среда.
4. **"Сексуално насилие"** е използването на дете за сексуално задоволяване.
5. **"Пренебрегване"** е неуспехът на родителя, настойника и попечителя или на лицето, което полага грижи за детето, да осигури развитието на детето в една от следните области: здраве, образование, емоционално развитие, изхранване, осигуряване на дом и безопасност, когато е в състояние да го направи.
6. **"Дете в риск"** е дете:
 - а) чиито родители са починали, неизвестни, лишени от родителски права или чиито родителски права са ограничени, или детето е останало без тяхната грижа;
 - б) което е жертва на злоупотреба, насилие, експлоатация или всякакво друго нехуманно или унижително отношение или наказание в или извън семейството му;
 - в) за което съществува опасност от увреждане на неговото физическо, психическо, нравствено, интелектуално и социално развитие;
 - г) което страда от увреждания, както и от труднолечими заболявания, констатирани от специалист;
 - д) за което съществува риск от отпадане от училище или което е отпаднало от училище.
7. **"Домашно насилие"** е всеки акт на физическо, сексуално, психическо, емоционално или икономическо насилие, както и опитът за такова насилие, принудителното ограничаване на личния живот, личната свобода и личните права, извършени спрямо лица, които се намират в родствена връзка, които са или са били в семейна връзка или във фактическо съпружеско съжителство. За психическо и емоционално насилие върху дете се смята и всяко домашно насилие, извършено в негово присъствие.